

SPODBUDIMO UČNO USPEŠNOST
SLOVENSКИH MLADOSTNIKOV

MOTIVACIJA ZA BRANJE V RAZISKAVI PISA 2009

Klaudija Šterman Ivančič
Pedagoški inštitut

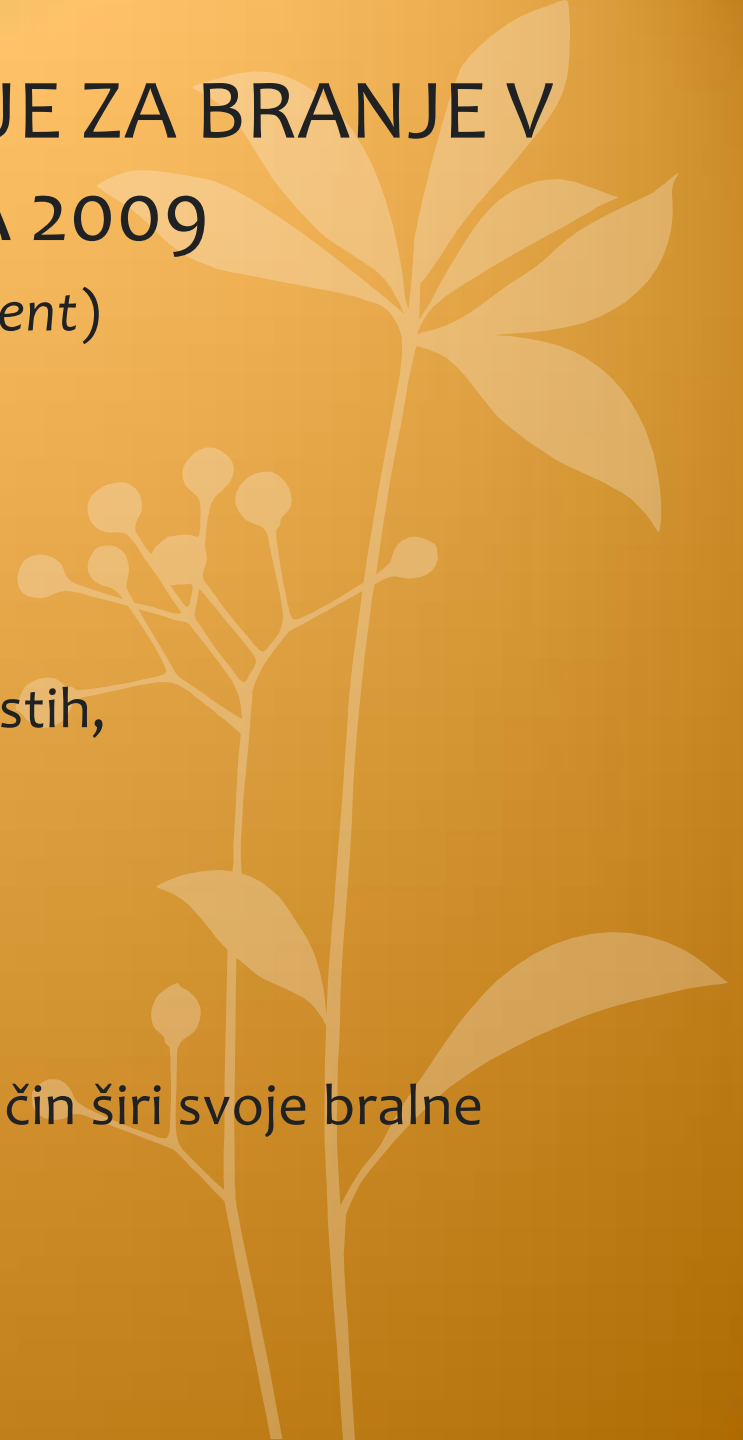
POTEK PREDSTAVITVE

- Opredelitev motivacije za branje v raziskavi PISA 2009
- Motivacija slovenskih 15-letnikov za branje
- Kdo so manj motivirani bralci?
- Motivacija za branje digitalnih besedil na mednarodni ravni in v Sloveniji
- Zaključki

- Rezultati, ki jih med drugim predstavljamo:
 - nekatere rezultate sekundarnih analiz raziskave PISA 2009, ki se navezujejo na zgoraj opisana področja motivacije in (M. Puklek Levpušček, A. Podlesek, K. Šterman Ivančič, 2012)
 - nekatere rezultate evalvacijske študije z naslovom *Motivacijski dejavniki v izobraževanju mladine in odraslih* (M. Puklek Levpušček idr., 2012).

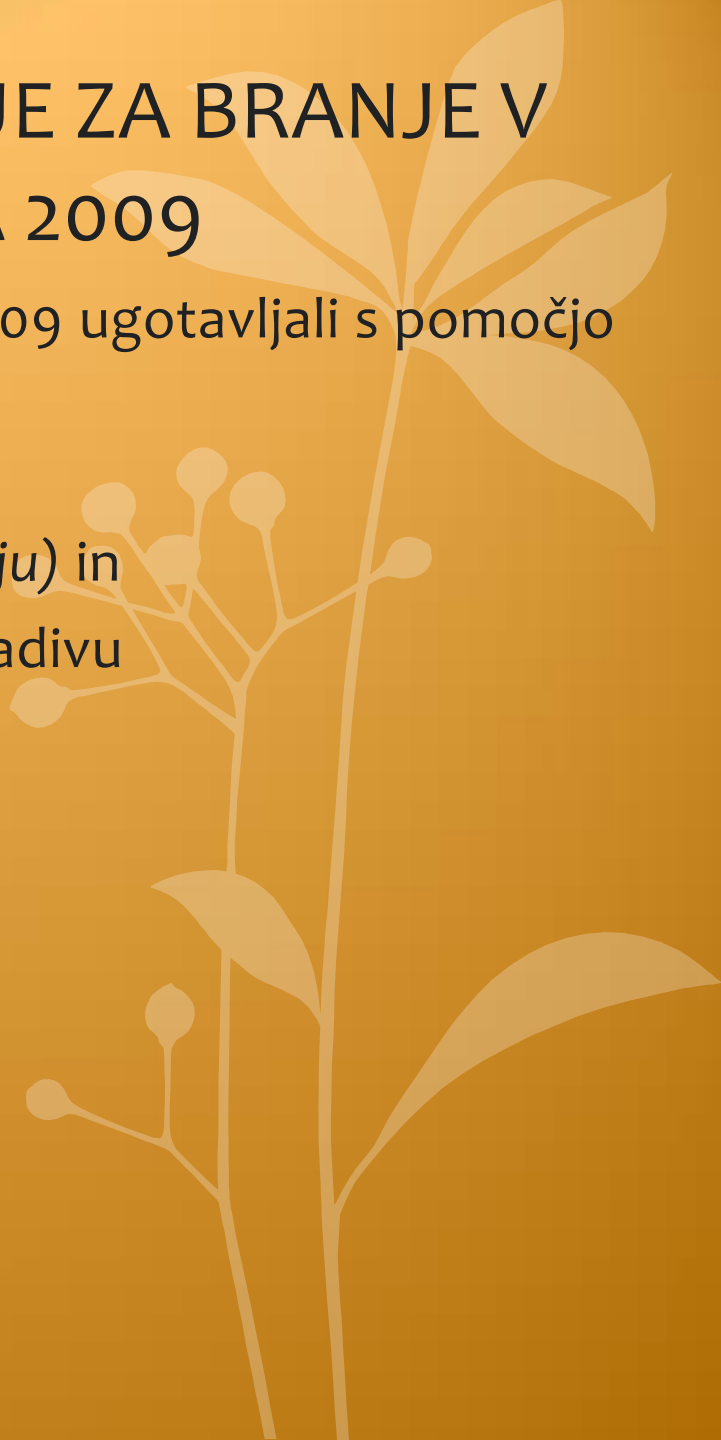
OPREDELITEV MOTIVACIJE ZA BRANJE V RAZISKAVI PISA 2009

- Bralna zavzetost (angl. *reading engagement*)
- Zavzet bralec je:
 - notranje motiviran za branje,
 - bere, ker ga branje privlači,
 - branje pozitivno vrednoti,
 - udejstvuje se v različnih bralnih aktivnostih,
 - ima izoblikovan interes za branje,
 - bere raznovrstna gradiva,
 - bere samoiniciativno,
 - nadzoruje lasten proces branja,
 - deli svoje znanje in izkušnje ter na ta način širi svoje bralne kompetence.

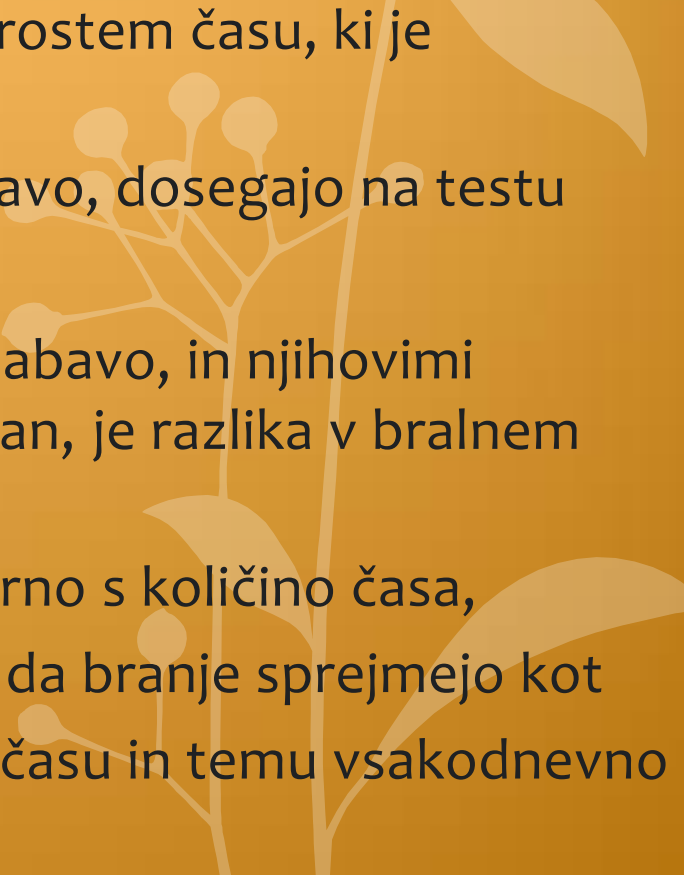
OPREDELITEV MOTIVACIJE ZA BRANJE V RAZISKAVI PISA 2009

- Bralno zavzetost smo v raziskavi PISA 2009 ugotavljali s pomočjo vprašanj, ki se navezujejo na:
 - branje za zabavo,
 - uživanje v branju (*Indeks uživanja v branju*) in
 - poseganje po raznovrstnem bralnem gradivu (*Indeks različnosti bralnega gradiva*).

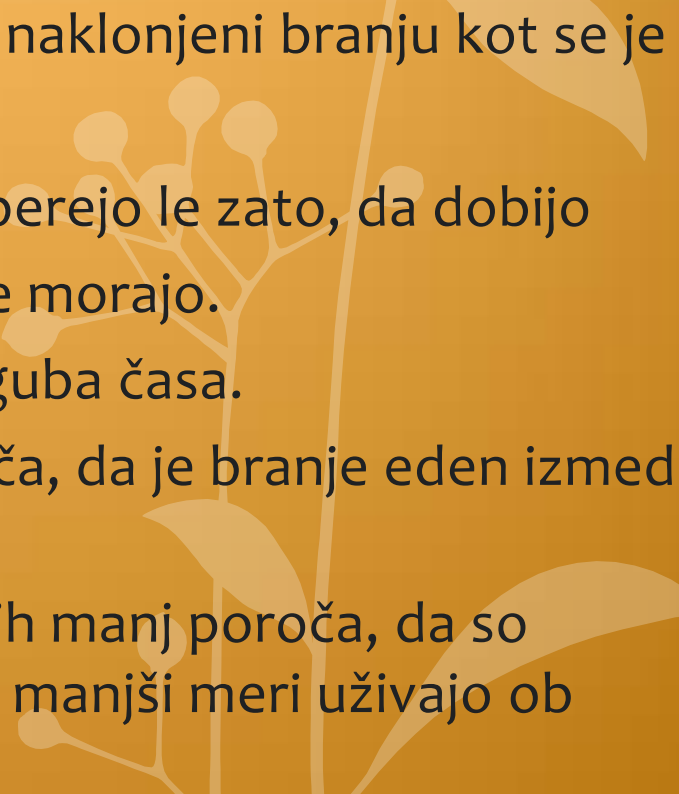
MOTIVACIJA SLOVENSКИH 15-LETNIKOV ZA BRANJE

Branje za zabavo

- Gre za pogostnost in količino branja v prostem času, ki je pokazatelj bralne zavzetosti.
 - Slovenski 15-letniki, ki več berejo za zabavo, dosegajo na testu bralne pismenosti tudi višje rezultate.
 - Med slovenskimi dijaki, ki ne berejo za zabavo, in njihovimi vrstniki, ki berejo 30 minut ali manj na dan, je razlika v bralnem dosežku 53 točk.
 - Dosežki pa ne naraščajo premosorazmerno s količino časa, namenjenega branju – pomembneje je, da branje sprejmejo kot dejavnost, ki jo radi počnejo v prostem času in temu vsakodnevno namenijo nekaj minut.
-
- A stylized, light-colored illustration of a plant with several large, rounded leaves and a cluster of small, round buds or flowers on a stem, positioned on the right side of the slide.

MOTIVACIJA SLOVENSКИH 15-LETNIKOV ZA BRANJE

Uživanje v branju

- Slovenski 15-letniki so v povprečju manj naklonjeni branju kot se je to pokazalo na ravni držav OECD.
 - Polovica slovenskih dijakov poroča, da berejo le zato, da dobijo potrebne informacije, in da berejo le, če morajo.
 - Tretjina jih poroča, da je branje zanje izguba časa.
 - Le malo več kot petina 15-letnikov poroča, da je branje eden izmed njihovih najljubših konjičkov.
 - V primerjavi s povprečjem OECD držav jih manj poroča, da so veseli, kadar za darilo dobijo knjigo in v manjši meri uživajo ob obisku knjigarne ali knjižnice.
-
- A stylized, light-colored illustration of a plant with several leaves and a cluster of small, round buds or flowers, positioned on the right side of the slide against a warm orange background.

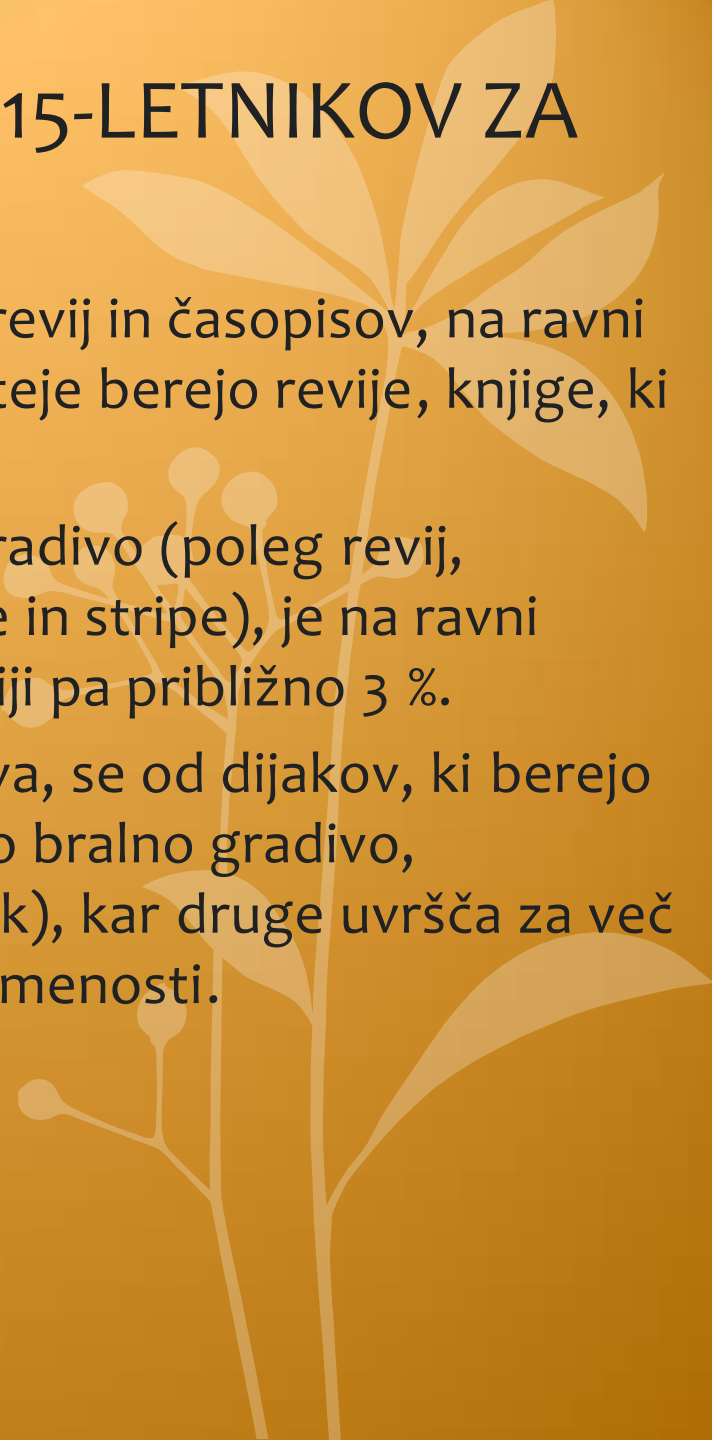
MOTIVACIJA SLOVENSКИH 15-LETNIKOV ZA BRANJE

- Razlika med dijaki, ki se glede na *Indeks uživanja v branju* uvrščajo v najnižjo in najvišjo četrtno indeksa, je 98 točk.

Raznovrstnost bralnega gradiva

- Slovenski dijaki, ki berejo bolj raznovrstno gradivo in se ob tem srečujejo z različnimi slogi pisanja, dosegajo višje dosežke na testu bralne pismenosti od dijakov, ki berejo manj raznovrstno.
- Najvišje bralne dosežke dosegajo dijaki, ki berejo leposlovje in knjige, ki niso leposlovje.
- Odstotek slovenskih dijakov, ki pogosto berejo leposlovje, je dvakrat nižji (15,4 %), kot v povprečju v državah OECD (30,6 %).

MOTIVACIJA SLOVENSКИH 15-LETNIKOV ZA BRANJE

- Slovenski 15-letniki izstopajo po branju revij in časopisov, na ravni kombinacije bralnih gradiv pa najpogosteje berejo revije, knjige, ki niso leposlovje, in časopise.
 - Dijakov, ki bi brali raznovrstno bralno gradivo (poleg revij, časopisov in ostalih knjig tudi leposlovje in stripe), je na ravni povprečja OECD manj kot 10 %, v Sloveniji pa približno 3 %.
 - Dijaki, ki ne berejo raznovrstnega gradiva, se od dijakov, ki berejo v manjši meri ali sploh ne berejo različno bralno gradivo, razlikujejo za 94 točk (546 proti 450 točk), kar druge uvršča za več kot eno raven višje na lestvici bralne pismenosti.
-
- A stylized, light-colored plant illustration with several large, rounded leaves and a central stem with small, round buds or flowers, positioned on the right side of the slide against a warm orange background.

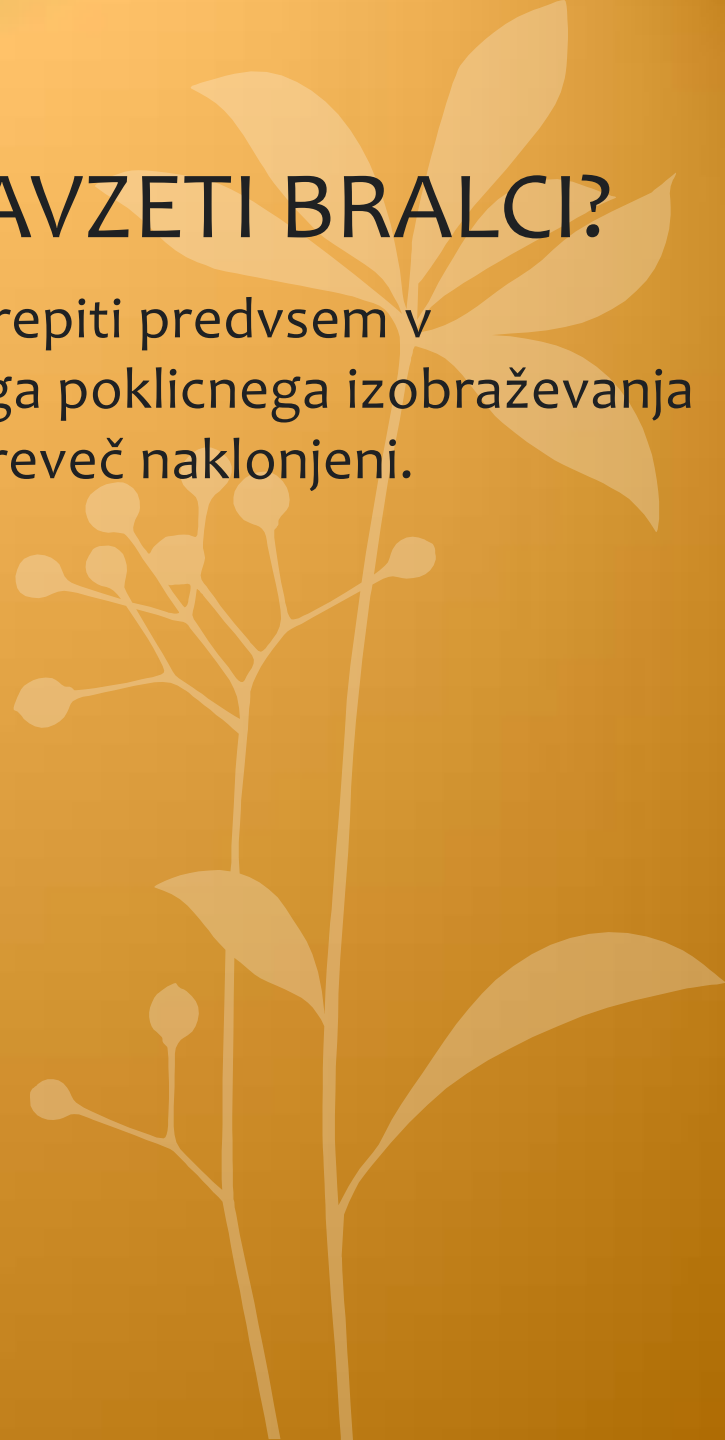
MOTIVACIJA SLOVENSКИH 15-LETNIKOV ZA BRANJE

Razlike v branju glede na spol in izobraževalni program

- V Sloveniji (podobno kot v povprečju držav OECD) za zabavo bere več dijakinj (75 %) kot dijakov (46 %). V branju tudi uživajo v večji meri kot fantje, razlikujejo pa se tudi v bralnem gradivu.
- Fantje v večji meri kot dekleta redno berejo časopise in stripe, medtem ko dekleta bolj posegajo po leposlovju in revijah.
- Zavzeti in globinski bralci so predvsem dijaki splošne gimnazije.
- V programih strokovna gimnazija in strokovno srednje izobraževanje prevladujejo nezavzeti bralci s povprečnimi učnimi in metakognitivnimi strategijami.
- V srednjem poklicnem izobraževanju pa prevladujejo nezavzeti bralci s slabimi učnimi in metakognitivnimi strategijami.

KDO SO TOREJ MANJ ZAVZETI BRALCI?

- Zavzetost za branje bi bilo treba tako okrepiti predvsem v programih srednjega poklicnega in nižjega poklicnega izobraževanja in pri fantih, ki branju v povprečju niso preveč naklonjeni.

BRANJE DIGITALNIH BESEDIL V RAZISKAVI PISA 2009

- V raziskavi PISA 2009 je v t.i. CBA izvedbi (angl. *Computer Based Assessment*) raziskave sodelovalo 16 držav članic OECD in 3 države partnerke (Koreja, Nova Zelandija, Avstralija, Japonska, Hong Kong, Islandija, Švedska, Irska, Belgija, Norveška, Francija, Makao, Danska, Španija, Madžarska, Poljska, Avstrija, Čile in Kolumbija).
- V vseh 19 sodelujočih državah se je zmanjšala razlika v dosežku med fanti in dekleti (upad iz povprečne razlike 38 točk na 24 točk).
- V povprečju so dekleta v vseh sodelujočih državah na testu digitalne bralne pismenosti dosegla 7 točk manj v primerjavi s testom "tipa papir in svinčnik", fantje pa 7 točk več.

MOTIVACIJA 15-LETNIKOV ZA BRANJE DIGITALNIH BESEDIL

- Pomemben pokazatelj motiviranosti za branje na spletu sta **uživanje v branju linearnih besedil, branje raznovrstnega linearne gradiva in vrsta bralnih aktivnosti na spletu.**
- V vseh sodelujočih državah se je pokazalo, da dijaki, ki v povprečju **bolj uživajo v branju linearnih besedil in pogosteje posegajo po raznovrstnem bralnem gradivu,** tudi na testu digitalne bralne pismenosti **dosegajo višje dosežke.**
- **Pri tem pa ne prihaja več do pomembnih razlik po spolu:** fantje v primerjavi z branjem linearnih besedil bolj uživajo v branju na spletu in se v tem ne razlikujejo pomembno od deklet, ki sicer v povprečju tudi tukaj še vedno dosežajo nekoliko višje rezultate.

MOTIVACIJA 15-LETNIKOV ZA BRANJE DIGITALNIH BESEDIL

Vrsta bralnih aktivnosti na spletu

- Najpogostejša aktivnost 15-letnikov na spletu je v vseh državah OECD **sodelovanje v spletnih klepetalnicah (74 % in 83 % v Sloveniji)**, kamor se vključujejo večkrat tedensko. Temu sledi **branje elektronskih sporočil (64 % in 70 % v Sloveniji)** in **iskanje informacij na spletu (51 % in 49 % v Sloveniji)**.
- Tukaj pa prihaja do **razlik po spolu: fantje** v večji meri uporabljajo **splet za iskanje informacij kot dekleta** (vrednost indeksa 0,03 proti -0,03), **dekleta** pa se v povprečju pogosteje **udeležujejo socialnih aktivnosti** na spletu (vrednost indeksa 0,04 proti -0,04).
- V vseh 19 državah, ki so v raziskavi PISA 2009 sodelovale pri izvedbi CBA, se je pokazalo, da 15-letniki, ki pogosteje uporabljajo splet za iskanje informacij, v povprečju dosegajo tudi višje dosežke na digitalnem testu branja (razlika 60 točk).

MOTIVACIJA 15-LETNIKOV ZA BRANJE DIGITALNIH BESEDIL

Podatki za Slovenijo

- Podatki o dostopnosti in uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) s strani slovenskih 15-letnikov.
- Rezultati sekundarnih analiz in evalvacijske študije kažejo, da tudi v Sloveniji **z večjo pogostostjo ukvarjanja z različnimi bralnimi dejavnostmi na spletu** (branje elektronske pošte, udeležba v spletnih klepetalnicah, branje novic po spletu, uporaba slovarjev in enciklopedij na spletu, udeležba v skupinskih diskusijah na spletu, iskanje informacij po spletu) v splošnem **narašča tudi bralni dosežek na testu linearnih besedil**.
- Rezultat je **v nasprotju z uveljavljenim mnenjem**, da se pretirano ukvarjanje z branjem na spletu povezuje z manjšo kompetentnostjo branja linearnih gradiv.

MOTIVACIJA 15-LETNIKOV ZA BRANJE DIGITALNIH BESEDIL

- Slovenski 15-letnik v povprečju tudi pogosteje uporablja računalnik doma za šolsko delo in pogosteje bere na spletu od svojega sovrstnika v državah OECD.
- Razlike po spolu: tudi v Sloveniji opazimo, da bistvenih razlik v pogostosti branja na spletu med fanti in dekleti ni, vendar pa prihaja **do razlik v namembnosti branja na spletu**. Dekleta v večji meri uporabljajo splet kot komunikacijsko sredstvo (branje e-pošte, uporaba klepetalnic), fantje pa uporabljajo splet za iskanje informacij in branje novic, kar je na nek način spodbudna novica z vidika povečevanja motivacije za branje pri fantih.

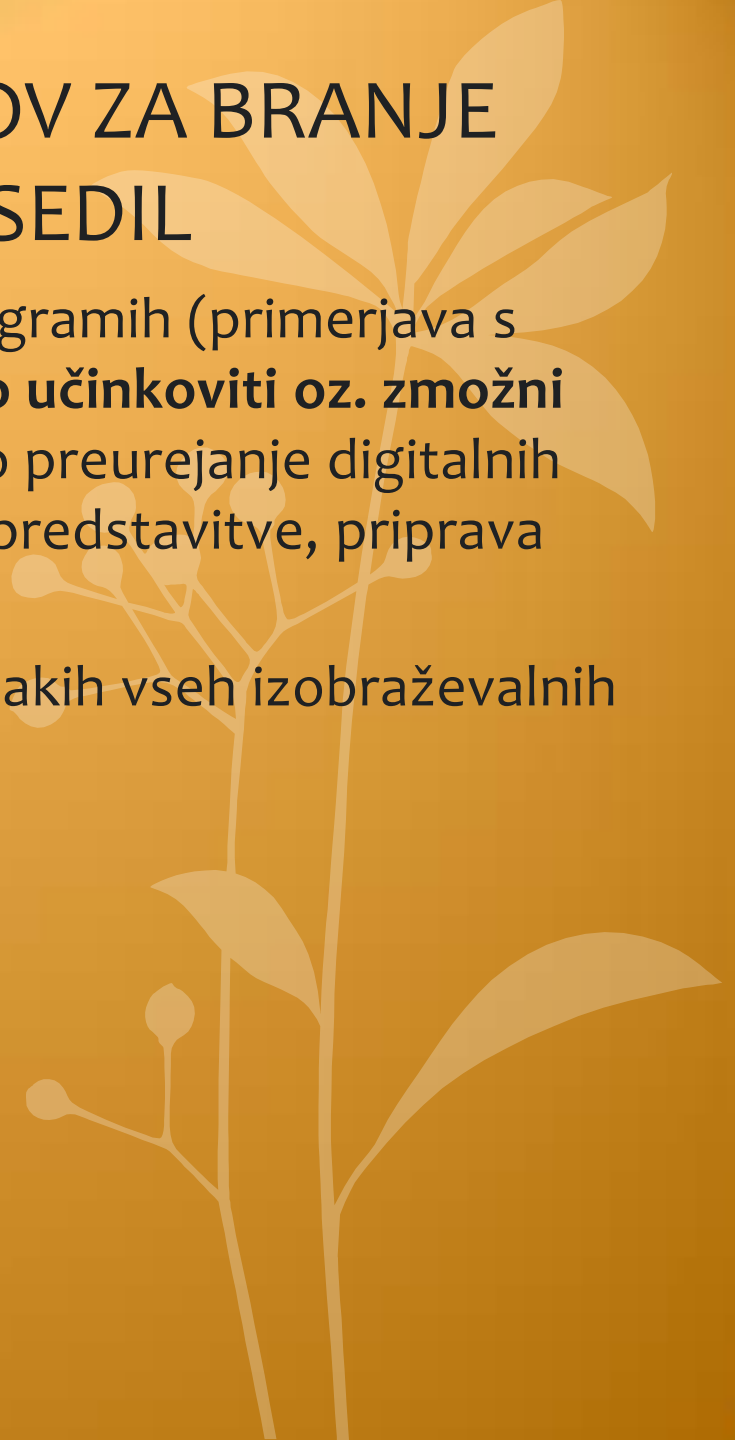
MOTIVACIJA 15-LETNIKOV ZA BRANJE DIGITALNIH BESEDIL

Razlike v spletnem branju glede na izobraževalni program

- V treh izobraževalnih programih (splošna gimnazija, strokovna gimnazija in strokovno srednje izobraževanje) je spletno branje nadpovprečno (v primerjavi s povprečjem OECD).
- Najbolj pogosti spletni bralci so **dijaki obeh vrst gimnazij** (0,39 in 0,45 proti), najmanj pa berejo na spletu (čeprav še vedno v okviru povprečja OECD) dijaki poklicnih šol (-0,01).
- Dijaki v vseh izobraževalnih programih tudi nadpovprečno (primerjava s povprečjem OECD) uporabljajo IKT in internet za zabavo.

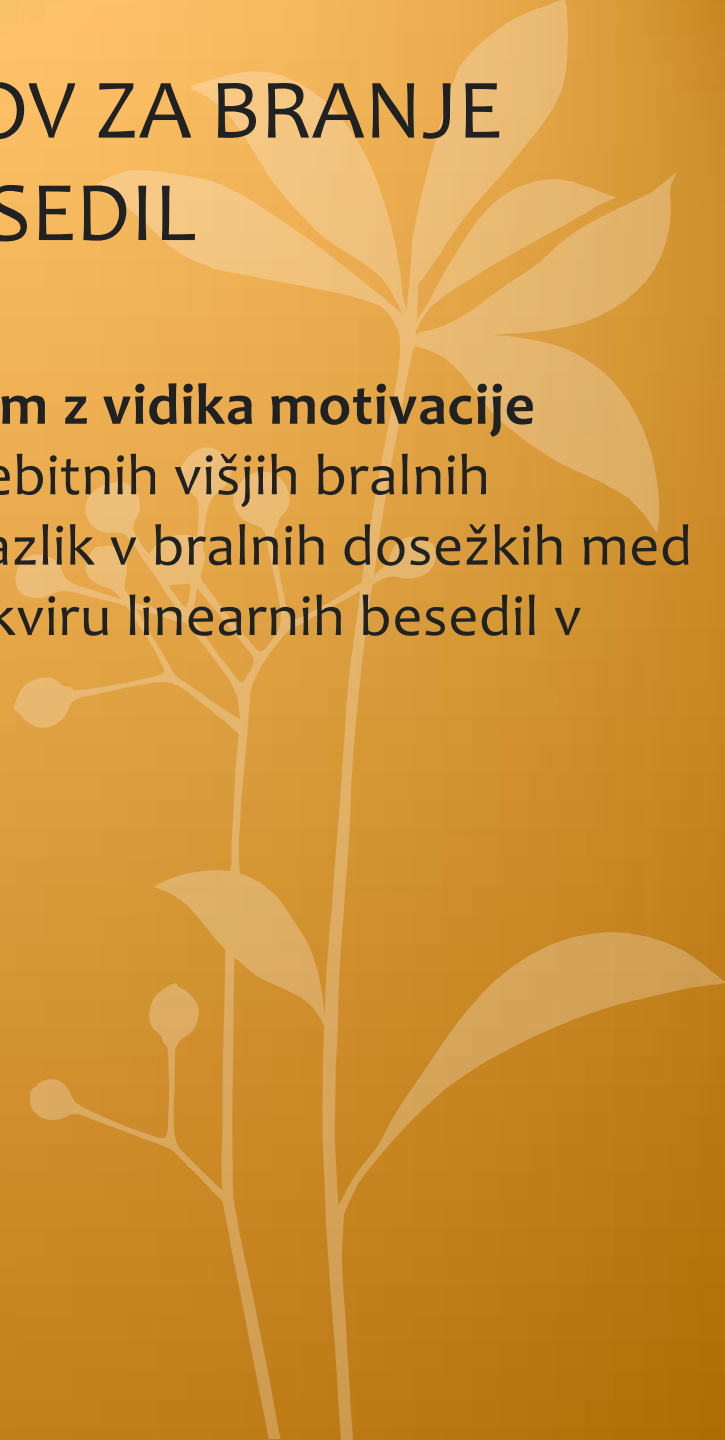
MOTIVACIJA 15-LETNIKOV ZA BRANJE DIGITALNIH BESEDIL

- Hkrati se dijaki v vseh izobraževalnih programih (primerjava s povprečjem OECD) **ocenjujejo kot visoko učinkoviti oz. zmožni opravljati IKT naloge visoke ravni**, kot so preurejanje digitalnih fotografij, uporaba preglednic, priprava predstavitve, priprava multimedijske predstavitve.
- **Stališča do dela z računalnikom** so pri dijakih vseh izobraževalnih smeri **nadpovprečno pozitivna**.

MOTIVACIJA 15-LETNIKOV ZA BRANJE DIGITALNIH BESEDIL

- Navedeni podatki so **spodbudni predvsem z vidika motivacije fantov za branje digitalnih besedil**, morebitnih višjih bralnih dosežkov v prihodnosti ter zmanjšanja razlik v bralnih dosežkih med spoloma, kjer so pri bralnih dosežkih v okviru linearnih besedil v ospredju dekleta.

ZAKLJUČKI

A stylized, light-colored illustration of a plant with several large, rounded leaves and a cluster of small, round buds or flowers at the top, positioned on the right side of the slide against a warm orange background.

- Bralna pismenost je živ konstrukt, ki se razvija vzporedno s spremembami v družbi in kulturi. Je tista temeljna sposobnost, ki nam omogoča prilagajanje, delovanje in ustvarjanje na različnih področjih življenja.
- Razmislek o drugačnih pristopih pri opredeljevanju in razvijanju bralne pismenosti v današnjem času, digitalnih gradivih in njihovem učinkovitem vključevanju v proces poučevanja in učenja. To je nekaj, kar je mladim blizu.
- Način za povečanje motivacije za branje (tudi linearnih besedil) vidimo v vključevanju **(in nikakor nadomeščanju)** digitalnih besedil in IKT tehnologije v proces učenja in poučevanja.
- Dijake je potrebno **spodbujati k branju raznovrstnega gradiva**, tudi z vidika **uporabe različnih medijev**, vsebina pa naj bo **prilagojenega 15-letnikom**.

ZAKLJUČKI

A stylized, light-colored illustration of a plant with several large, pointed leaves and a cluster of small, round buds or flowers on a stem, positioned on the right side of the slide.

- Branje digitalnih besedil ima vsekakor svoje prednosti in slabosti.
- Učinkovito branje digitalnih besedil od posameznika terja nove sposobnosti in zmožnosti:
 - sposobnosti iskanja in dostopanja, selekcije in razvrščanja informacij so bolj izrazite kot pri branju linearnih besedil,
 - kompetence kritičnega branja in vrednotenja besedila so pri bralcu še večjega pomena,
 - avtor nima več možnosti nadzorovati bralčevega izbora, zaporedja izbiranja vsebine in celostnega doživetja bralca,
 - bralec posledično postane soodgovoren za lasten pomen in razumevanje vsebine,
 - skrb je površno branje in bolj asociativne oblike procesiranja besedil ter deskanje skozi hiperbesedila.

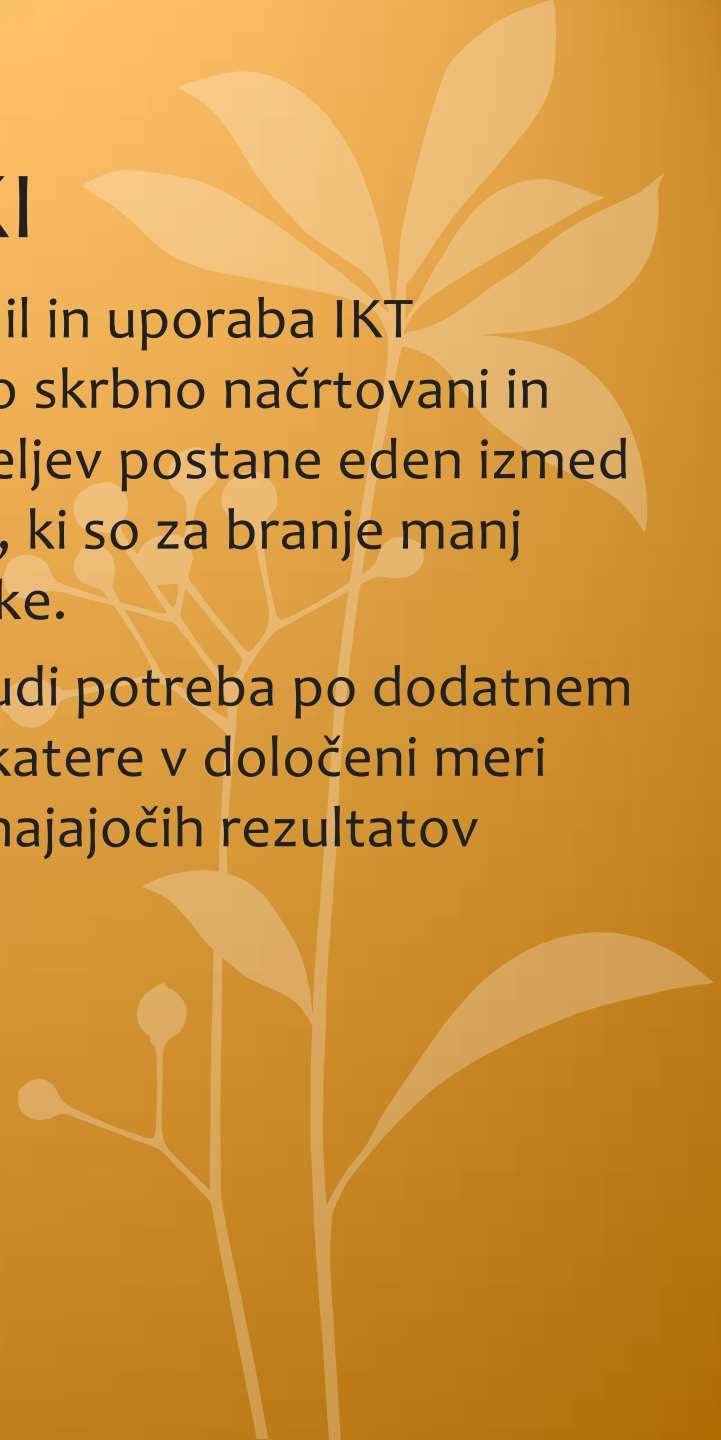
ZAKLJUČKI

V proces poučevanja in učenja pa digitalna gradiva vnašajo:

- lažje medpredmetno povezovanje in timsko delo, ki ga preko medmrežne povezave IKT tehnologija omogoča,
- spodbujanju ustvarjalnosti, kritičnosti, učenju učenja (že v samo besedilo je lažje vnesti sprotne namige in pomoč pri učenju),
- gradivo je interaktivno in nudi možnosti za aktivno sodelovanje učenca pri izgrajevanju njegovega znanja,
- dopušča različne poti reševanja ter nudi sprotne in končne povratne informacije o učnem napredku.

ZAKLJUČKI

- Menimo, da lahko branje digitalnih besedil in uporaba IKT tehnologije ob didaktično in metodološko skrbno načrtovani in ustrezni uporabi ter usposobljenosti učiteljev postane eden izmed virov motivacije za branje, tudi pri dijakih, ki so za branje manj motivirani in dosegajo nižje bralne dosežke.
- Vsekakor pa se na tem področju odpira tudi potreba po dodatnem raziskovanju in strokovnih utemeljitvah, katere v določeni meri pričakujemo tudi na osnovi podatkov prihajajočih rezultatov raziskave PISA 2012.

VEČ O DEJAVNIKIH BRALNE PISMENOSTI ...

- DEJAVNIKI BRALNE PISMENOSTI V RAZISKAVI PISA 2009
(Melita Puklek Levpušček, Anja Podlesek, Klaudija Šterman Ivančič)
- MOTIVACIJA V IZOBRAŽEVANJU MLADINE IN ODRASLIH
(Melita Puklek Levpušček in Klaudija Šterman Ivančič, urednici)

Primeri nalog iz digitalne bralne pismenosti:
klaudija.sterman@pei.si